

УДК 343.343.6

О. М. Росінський, здобувач

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
кафедра кримінального права, кримінального процесу та криміналістики,
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна

ОКРЕМІ НАПРЯМКИ ПРОТИДІЇ НЕЛЕГАЛЬНІЙ МІГРАЦІЇ

У статті розглянуто проблеми нелегальної міграції громадян Афганістану; нормативно-правову базу, що регулює законність перебування іноземців на території України; можливу загрозу, що можуть представляти нелегальні мігранти суспільній та національній безпеці.

Ключові слова: протиправна діяльність, нелегальний мігрант, біженець, національна безпека.

Правоохоронними органами та спецслужбами України постійно приділяється велика увага протидії злочинам, пов'язаним з незаконним переправленням осіб через державний кордон України (ст. 332 КК України) [1, 902–903]. Дана протиправна діяльність не втратила актуальності і в теперішній час. Більшість нелегальних мігрантів, які намагаються незаконно перетнути державний кордон України з метою пошуку кращих умов життя, залишаються вихідці з Південно-Східної Азії, Близького та Середнього Сходу, Африки.

Разом з цим, в даній статті пропонується розглянути проблему незаконної міграції громадян Афганістану. Вказаною категорією іноземних громадян після їх незаконного переправлення найбільш активно стала використовуватись можливість їх легалізації на території України шляхом звернення до органу міграційної служби для отримання статусу біженців.

Громадяни Афганістану, як і інші іноземці, згідно міжнародної Конвенції «Про статус біженців» від 1951 року, Протоколу «Про статус біженців» від 1967 року та Закону України «Про біженців» від 2001 року мають право на подання заяв для розгляду щодо отримання статусу біженців. У відповідності до чинного законодавства, зазначена процедура проводиться і в Україні. Прийняття рішень про надання, втрату і позбавлення статусу біженця здійснює спеціально уповноважений орган центрального органу виконавчої влади у справах міграції [2, 292].

Особа, яка отримала повідомлення про відмову у наданні статусу біженця і не використала права на його оскарження, повинна залишити територію України в установленний строк, якщо вона не має інших законних підстав для перебування в Україні [2, 305–306].

Недосконалість законодавства дозволяє незаконним мігрантам незважаючи на відмову в отриманні статусу біженця знаходитись на території України досить тривалий час. За результатами проведених співробітниками Державної прикордонної служби України перевірок, особи, яким термін перебування на території України було скорочено в зв'язку з відмовою органами міграційної служби у наданні статусу біженця, території України не залишали.

Одним із документів, який враховується для прийняття рішення щодо надання статусу біженця, є результати співбесід, які згідно спільного Наказу між Адміні-

страцією Державної прикордонної служби України та Управлінням у справах біженців та міграції Держкомнацміграції від 9.07.2004 року № 32/521 проводяться Державною прикордонною службою України. При зверненні осіб, які незаконно перетнули державний кордон України, із заявою до міграційної служби даний орган після прийняття заяви повинен направляти заявників до органу охорони кордону України для встановлення обставин порушення кордону [2, 332].

Розгляд заяв про надання статусу біженців здійснюється протягом двох місяців з дня прийняття рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця. У разі потреби термін розгляду заяви також може бути продовжено до трьох місяців [2, 298–299]. Такий короткий термін, враховуючи перевірку іноземців через можливості правоохоронних органів інших держав або їх дипломатичні представництва, що акредитовані в Україні, не дозволяє об'єктивно підійти до їх вивчення.

Відсутність документів також унеможливилює депортацію, про це знають і іноземці, так як дана ситуація відіграє для них важливу роль щодо подальшого перебування на території України.

У разі відсутності у заявника документів, які посвідчують особу, або якщо такі документи є підробленими або фальшивими, для встановлення особи заявника та перевірки інших даних, у разі виникнення сумніву щодо їх достовірності, органом міграційної служби можуть направлятися запити у відповідні органи МВС, СБУ та інших органів державної влади щодо проведення ідентифікації особи, або перевірки інших даних [2, 299]. При цьому встановити особу іноземця є досить складно, так як більшість з них без документів, що посвідчують їх особистість, а вказані ними установчі дані та країна походження не завжди відповідають дійсності.

Таким чином, незважаючи на те, що зазначена категорія іноземців прибуває з країн де ведуться бойові дії, хто вони є насправді, чи можуть представляти загрозу національній безпеці України, встановити це не завжди є можливим. Так, в 2005 році співробітниками УМВС України в Одеській області було затримано громадянина Алжиру, який перебував у процедурі отримання статусу біженця і знаходився у міжнародному розшуку в зв'язку з підозрою у тероризмі (Афганістан — країна з нестабільною обстановкою, постійними військовими протистояннями, що не виключає можливості переправлення на територію України терористів та засобів терору. Крім цього, такий наплив нелегальних мігрантів погіршує криміногенну обстановку в країні, призводить до виникнення важкоконтрольованих районів з компактним розміщенням вихідців з країн Азії, активному розповсюдженню наркоманії та виникненні осередків хвороб. Основні наркотрафіки проходять через територію Афганістану. Згідно наявних даних, ще до початку антитерористичної акції в Афганістані бізнес по переправленню нелегальних мігрантів (або контрабанда людей) рахувався третім за прибутками після торгівлі зброєю та наркотиками).

Переправлення на територію України громадян Афганістану носить організований характер. Виходячи з пояснень нелегальних мігрантів, незаконне їх пере-
правлення в Україну здійснюють особи з міжнародними зв'язками в Афганістані,
Пакистані, Ірані, Азербайджані, РФ та Україні, які здійснюють їх переправлення
по маршруту: Афганістан — Пакистан — Іран — Азербайджан — Росія — Україна —
Західна Європа. Притягнення переправників до кримінальної відповідальності є
важливим, але не легким питанням, так як вони знаходяться на територіях інших
держав.

Більшість з заявників являються (з їх слів) так названими «військовими» біженцями, а саме особами, які залишили зону військового конфлікту. В даному випадку законодавство України та Конвенція по правам біженців не передбачають надання статусу біженців зазначеній категорії осіб (біженець — особа, яка не є громадянином України і внаслідок цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою

переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань) [2, 289].

Зазначену категорію іноземних громадян можливо назвати не політичними, а економічними мігрантами, так як в основному мета їх прибуття в Україну не політичні переслідування, а організація зайняття підприємницькою діяльністю, чим і займаються їх земляки, які прибули раніше.

Недосконалість законодавства, яке передбачало б кримінальну відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності, що незаконно працевлаштовують іноземців на території України, дозволяє роботодавцям надавати робочі місця нелегальним мігрантам. Одною з причин заінтересованості суб'єктів підприємницької діяльності у працевлаштуванні вказаної категорії осіб заключається в тому, що заробітна платня останніх найменш оплачувана.

Слід відмітити, що наряду з актуальністю даної проблеми шляхи її вирішення знайти важко. В ході перебування громадян Афганістану на території України ними порушуються вимоги ряду законодавчих актів України, а саме, Законів України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про біженців», постанов Кабінету Міністрів «Про правила в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію», «Про затвердження Порядку видачі, продовження строку дії та анулювання дозволів на використання праці іноземців та осіб без громадянства», міжнародної Конвенції «Про статус біженців», протоколу «Про статус біженців».

При скоєнні правопорушень вказаною категорією іноземців здійснити документування та їх затримання ускладнює те, що місця проживання та установчі дані можуть постійно змінюватися. Відсутність єдиної бази даних щодо осіб, які прибули в Україну, встановлення їх дійсних установчих даних, характеру діяльності на територіях країн постійного проживання, кому було надано статус біженця (відмовлено у наданні статусу біженця), місця тимчасового проживання, рід їх діяльності та взагалі законність перебування вказаної категорії осіб на території України після відмови у отриманні статусу біженця, ускладнює контроль за ними, що може представляти загрозу національній безпеці України.

Література

1. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гаврик, та ін.; За заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація — Вид. третє, перероблене та доповн. — Х.: «Одіссей», 2006. — 1183 с.

2. Правовий захист біженців та осіб без громадянства в Україні / Збірник нормативно-правових актів/ під заг. ред. проф. М. В. Буромського — Х., 2004. — 400 с.

А. Н. Росинский, соискатель

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра уголовного права, уголовного процесса и криминалистики,
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

ОТДЕЛЬНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ НЕЛЕГАЛЬНОЙ МИГРАЦИИ

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена проблеме нелегальной миграции граждан Афганистана, анализу нормативно-правовой базы, регулирующей законность пребывания иностранцев на территории Украины, а также возможным угрозам общественной и национальной безопасности со стороны нелегальных мигрантов.

Ключевые слова: противоправная деятельность, нелегальный мигрант, беженец, национальная безопасность.